

Congregazione per gli Istituti di Vita Consacrata e le Società di Vita Apostolica, *Consecratio et consecratio per evangelica consilia. Atti del Seminario Internazionale, Pontificia Università Antonianum, Roma 1-3 marzo 2018, Libreria Editrice Vaticana 2019, pp. 247.*

Recenzowana książka jest wynikiem pracy prelegentów, a także uczestników międzynarodowego seminarium, które odbyło się w Rzymie w dniach 1-3 marca 2018 r. w Papieskim Uniwersytecie Antonianum i dotyczyło zagadnienia poświęcenia, czyli konsekracji życia Bogu i Kościołowi w znaczeniu ogólnym oraz konsekracji w wyniku podjęcia trzech rad ewangelicznych: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa. Seminarium zostało zwołane przez Kongregację Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, a przygotowane – przez specjalną komisję, wyznaczoną do tego zadania przez wspomnianą dykasterię Stolicy Apostolskiej.

Wprowadzenia w problematykę seminarium dokonał prefekt Kongregacji Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, kardynał João Braz de Aviz. Następnie sekretarz tejże Kongregacji, José Rodríguez Carballo OFM, określił *status quaestionis* w wygłoszonej przez siebie relacji zatytułowanej *Konsekracja w życiu konsekrowanym*. Stwierdził on, że, w celu zrozumienia życia konsekrowanego według rad ewangelicznych, konieczne jest wcześniejsze wyjaśnienie samego terminu *konsekracja*, odnoszącego się do osób pragnących poświęcić swe życie Bogu przez zobowiązanie się do realizacji rad ewangelicznych oraz omówienie tych cech, które różnią ją od innego rodzaju konsekracji, realizowanej przez większość chrześcijan wskutek przyjęcia sakramentu Chrztu. Zdaniem autora referatu konsekrację osób obdarzonych powołaniem do naśladowania Chrystusa przez realizację rad ewangelicznych należy nazywać

specjalną konsekracją – ze względu na jej intensywność i głębię. Arcybiskup José Rodríguez Carballo wyjaśnił także, że celem zwołanego seminarium jest próba udzielenia odpowiedzi na pytanie, gdzie należy szukać różnicy między konsekracją przez realizację rad ewangelicznych a innymi konsekracjami, skoro wszystkie one są zakorzenione w Chrzcie Świętym.

Drugie pytanie wymagające zdaniem arcybiskupa odpowiedzi dotyczyło różnic pomiędzy poszczególnymi formami życia konsekrowanego.

Kolejny i jednocześnie ostatni wykład wprowadzający w tematykę seminarium, zatytułowany *Znaczenie terminu „konsekracja” w KPK 1983* wygłosił o. Gianfranco Ghirlanda SJ, były rektor Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie. Wybitny kanonista w swym wystąpieniu, zawartym na trzydziestu pięciu stronach recenzowanej publikacji, wyjaśnia kwestię konsekracji w sakramencie kapłaństwa oraz małżeństwa, by w dalszej kolejności przejść do szczegółowego omówienia konsekracji przez profesję rad ewangelicznych, omawiając jednocześnie pojęcia konsekracji przez Boga i konsekracji Bogu. O. Ghirlanda odnosi się również w swoim wykładzie do zagadnienia natury eklezjalności życia konsekrowanego zarówno poprzez Chrzest, jak i sakrament święceń oraz profesję rad ewangelicznych. Ostatecznie stwierdza, że trwałość, czyli wieczystość miłości Boga w każdej z tych konsekracji, domaga się jednocześnie trwałości poświęcenia poszczególnych osób konsekrowanych, ponieważ miłość sama w sobie albo jest wieczysta, albo nie jest miłością.

Pozostałą część recenzowanej publikacji zajmuje siedem referatów autorów wywodzących się głównie z uniwersytetów oraz instytutów naukowych Rzymu, a także tyle samo wystąpień dyskutantów, które miały miejsce po wygłoszeniu referatów przez prelegentów. Publikację zamykają krótkie noty dotyczące autorów referatów oraz spis treści. Referaty ujmują zagadnienie konsekracji w siedmiu aspektach tj. biblijnym, historycznym, antropologicznym, charyzmatycznym, teologicznym, eklezjalnym i kanonicznym. Trudno opisać i ocenić w ramach recenzji wszystkie wspomniane, nakreślone w ramach poszczególnych wystąpień wymiary konsekracji, stąd przybliżone

zostaną jedynie niektóre z nich – te, jak się wydaje, najciekawsze, pozostałe pozostawia się natomiast ocenie czytelników.

Już w jednym z wygłoszonych na początku konferencji referatów autorstwa Mariano Sedano Sierra (CMF), ukazującym zagadnienie ślubów zakonnych w ich rozwoju historycznym, można znaleźć interesujące dociekania sensu tychże ślubów, zarówno przed ukształtowaniem się klasycznej ich triady, tj. czystości, ubóstwa i posłuszeństwa, jak i w późniejszych wiekach. Na uwagę czytelnika zasługuje również ukazanie motywów zanegowania życia zakonnego przez Marcina Lutra oraz będące reakcją Kościoła zdecydowane potwierdzenie przez Sobór Trydencki (1545-1563) wartości i wagi tego rodzaju poświęcenia się Bogu. Autor referatu, po zrelacjonowaniu swych poszukiwań opinii na temat ślubów w świecie kultury greckiej i rzymskiej, podsumował następnie badania tej instytucji w początkach tworzenia się chrześcijańskiej formy życia ascetów, stanie dziewic konsekrowanych i anachoretyzmie przedmonastycznym, a w dalszej kolejności zatrzymał się przy życiu cenobickim, czyli klasztornym, zarówno wschodnim, jak i zachodnim, by ostatecznie, w ramach konkluzji, odwołać się do św. Tomasza z Akwinu i przytoczyć jego opinię na temat ślubów. Zdaniem Akwinaty doskonałość zakonna wymaga, aby człowiek «poświęcił Bogu całe swoje życie», lecz w rzeczywistości poświęcenie całego życia Bogu nie jest możliwe, ponieważ nie istnieje taka chwila, która by zawarła w sobie całe życie człowieka, poddane prawu upływu czasu i przemijania. Wynika stąd, że człowiek nie może oddać całego życia Bogu w inny sposób, jak tylko poprzez zobowiązanie się ślubem. Ślub, według św. Tomasza, jest obietnicą uczynioną Bogu, obejmującą zarówno ofiarę wewnętrzną całego życia osoby (holokaust), jak i jej przejaw zewnętrzny, wyrażający się w publicznej deklaracji.

Kolejny referent, M. Sedano Sierra, znalazłszy uzasadnienie dla ślubów zakonnych oraz ich definicję, przytoczył następnie szereg argumentów M. Lutra przemawiających za absurdalnością życia zakonnego i ślubów zakonnych. Do obydwu tych form życia konsekrowanego ustosunkowano się na Soborze Trydenckim, wypowiadając się na temat wyższości dziewictwa i celibatu nad stanem małżeńskim oraz, w ramach reformy życia zakonnego i mniszego,

nakazano powrót do dawnej dyscypliny zawartej w regulach zakonnych i wiernego zachowania ślubów zakonnych: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa. Tym samym – stwierdza autor referatu – potwierdzono doktrynę św. Tomasza z Akwinu co do triady rad ewangelicznych jako fundamentalnej dla życia zakonnego, wynikającego z chęci naśladowania Chrystusa.

Konkludując wyniki swoich badań dotyczących ślubów zakonnych, M. Sedano Sierra wyraził ubolewanie, że współcześnie w obrzędzie profesji rad ewangelicznych zagubił się aspekt charyzmatyczny, czyli wewnętrzny, tak istotny dla powołania do życia całkowicie poświęconego Bogu, nadający mu swoistą barwę i odróżniający konsekrację w wyniku podjęcia trzech rad ewangelicznych od innych form konsekracji.

Do stwierdzenia zaprezentowanego przez M. Sedano Sierra w ramach konkluzji odniósł się dyskutant, Rossano Zas Friz De Col, SJ, wykładowca duchowości na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, rozwijając je, a następnie wyodrębniając oraz przytaczając szereg duchowych aspektów konsekracji w oparciu o tekst przykładowej formuły profesji zakonnej. Głos ten znalazł swoje odzwierciedlenie w tekście zawartym na trzech stronach recenzowanej publikacji

Zastosowana w czasie konferencji forma dwugłosu, właściwa również dla recenzowanej publikacji (choćby w zakresie historycznego podejścia do ślubów zakonnych), sprawdziła się doskonale, można więc stwierdzić, że jest ona skuteczną metodą uzyskiwania głębszego wglądu w prezentowane zagadnienie.

Kolejni prelegenci oraz podejmujący z nimi dialog dyskutanci podnosili problemy antropologiczne związane ze ślubami zakonnymi, np. w kontekście integralnego rozwoju osoby konsekrowanej. Z kolei w aspekcie charyzmatycznym konsekracji podkreślali wielość i różnorodność charyzmatów istniejących w życiu konsekrowanym oraz istotny związek życia konsekrowanego z Kościołem, więc polegającą na tym, że pewne formy konsekracji będą wciąż istniały w Kościele i nigdy nie przeminą, co zostało jasno wyrażone już przez Ojca Świętego Jana Pawła II w 29 numerze adhortacji apostolskiej *Vita consecrata* z 1996 roku: „Znaczy to, że życie konsekrowane, obecne

w Kościele od samego początku, nigdy nie zaniknie jako jego niezbywalny i konstytutywny element, ponieważ wyraża samą jego naturę”.

W aspekcie teologicznym konsekrację zakonną ukazał Maurizio Bevilacqua, CMF, koncentrując się na perspektywach jej interpretacji w Magisterium Kościoła oraz refleksji teologicznej. Na uwagę zasługuje fragment jego referatu dotyczący wątpliwości związanych z ideami dotyczącymi konsekracji, zawartymi w publikacjach niektórych teologów i wzbudzającymi zdecydowany sprzeciw. Podobnie interesujące wydaje się ujęcie konsekracji jako namaszczenia Duchem Świętym/przez Ducha Świętego bez negowania jej jako zobowiązania się zakonnika do praktyki rad ewangelicznych. Uzupełnieniem referatu M. Bevilacqua stała się zatytułowana *Życ konsekracją dzisiaj* wypowiedź dyskutanta, Pata Murray, IBVM, w której autor podkreślił dążenie współczesnych osób konsekrowanych do coraz głębszej kontemplacji, odwagę i kreatywność ich misji ku peryferiom, inicjatywę międzykongregacyjności oraz komunii, a także pragnienie zwrócenia się ku osobom świeckim i współpracy z nimi.

Podchodząc do konsekracji na gruncie prawa kanonicznego, prelegent, Raquel Pérez Sanjuán, podniósł zagadnienie powstawania nowych form życia konsekrowanego. Zauważył on ciekawe zjawisko zachodzące w niektórych instytutach życia konsekrowanego, polegające na funkcjonowaniu ich członków w sposób daleko odbiegający od tego właściwego osobom konsekrowanym, a zbliżający ich do funkcjonowania członków zwykłych stowarzyszeń wiernych. Jednocześnie niektóre stowarzyszenia wiernych sprawiają wrażenie, jakoby były stowarzyszeniami życia konsekrowanego. Prelegent postawił pytanie o przyczyny tego zjawiska. Zwrócił też uwagę na coraz częściej pojawiające się określenie „świeccy konsekrowani” w odniesieniu do wiernych będących członkami różnych stowarzyszeń i podejmujących praktykę jednej, trzech lub większej liczby rad ewangelicznych.

W dalszej kolejności R. Pérez Sanjuán podjął problematykę nowych form życia konsekrowanego, ukazując ich *novum* na tle istniejących już w Kościele katolickim form konsekracji. Wprawdzie na wstępie stwierdził on, podobnie jak inni kanoniści, że nie ma jeszcze prawa-obrazu, które regulowałoby nowe formy życia konsekrowanego,

ukszałtowało się natomiast *iter* postępowania przy kanonicznym zatwierdzeniu tychże instytucji. Najważniejszymi elementami procesu erygowania nowych form życia konsekrowanego według R. Péreza Sanjuána są: charakter publiczny i eklezjalny powstających wspólnot, instytucjonalizacja ich charyzmatów oraz nadzór właściwej władzy kościelnej nad nowymi wspólnotami.

Głos w dyskusji nad zagadnieniem nowych form życia konsekrowanego w aspekcie prawa kanonicznego zabrał następnie Sebastian Paciolla (o. Cist.), podsekretarz Kongregacji Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego. Nawiązał on ponownie do określenia „świeccy konsekrowani”, do elementów różnicujących rodzaje konsekracji osób, nowej konsekracji znajdującej się poza konsekracjami uregulowanymi w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku oraz do procesu instytucjonalizacji charyzmatu nowopowstającej wspólnoty. Zauważył, że obecnie życiem konsekrowanym zajmuje się pięć dykasterii rzymskich, których ściślejsza współpraca mogłaby zapewne przynieść w przyszłości większą klarowność prawną, zarówno samej konsekracji, jak i jej nowych form.

Podsumowania seminarium dokonał sekretarz Kongregacji Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, José Rodríguez Carballo, który na bazie wygłoszonych referatów wyodrębnił kilka głównych wniosków oraz obserwacji, do których zaliczyć należy między innymi uwagę o tym, że życie konsekrowane nie może być rozumiane jako struktura w Kościele, lecz jako struktura Kościoła, a także istotny element w życiu Kościoła. Poza tym trudność zdefiniowania życia konsekrowanego wynika z jego bogactwa i różnorodności oraz z terminologicznych niejasności co do zasadniczych podobieństw różnych powołań w Ludzie Bożym, a także z odniesienia życia konsekrowanego do wspólnego wszystkim wiernym powołania chrzcielnego. Konkludując swe wystąpienie, J.R. Carballo pozostawił kilka pytań i kwestii otwartych. Dotyczą one wątpliwości co do tego, kto dokonuje konsekracji osoby, relacji zachodzącej między charyzmatem a duchowością instytutu, a także konsekracji czasowej i definitywnej.

Reasumując wszystkie opublikowane wystąpienia wygłoszone w ramach zwołanego seminarium, należy stwierdzić, że recenzowana książka, oparta na wielopłaszczyznowym podejściu do zagadnienia konsekracji osób, a zwłaszcza konsekracji przez podjęcie rad ewangelicznych, przybliża znacznie zagadnienia poświęcenia życia Bogu w Kościele katolickim. Ukazuje piękno tej formy życia konsekrowanego, perspektywy jej rozwoju oraz prezentuje ją nie tylko jako błogosławieństwo dla każdej osoby powołanej do tego rodzaju życia, ale również i jako błogosławieństwo dla całej ludzkości. Pozostaje jedynie wyrazić życzenie, aby konsekrowani ukazywali wymienione wyżej przymioty swej konsekracji między innymi poprzez codzienną pracę, słowo pisane, w salach wykładowych, na katedrach uczelni, sympozjach, spotkaniach międzyszakolnych.

*s. Bożena Szewczul WNO
Wydział Prawa Kanonicznego UKSW*